

CSOMAGOLÁSMENTESSÉG MEGÍTÉLÉSE A MINDENNAPOKBAN**THE PERCEPTION OF PACKAGING FREE IN EVERYDAY LIFE****Bencsik Csilla¹, Káposzta József²**¹egyetemi hallgató, ²egyetemi tanár^{1,2}Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

bencsik.csilla1@gmail.com, kaposzta.jozsef@uni-mate.hu

Összefoglalás

Az utóbbi években egyre jobban elterjedt a fenntarthatóság, a fenntarthatóságra való nevelés. Ezek kapcsán sajnálatos módon a világ számos kihívással néz szembe. Ide tartozik a nem fenntartható fogyasztás és termelés, az éghajlatváltozás és a Föld folyamatosan növekvő szennyezése. Ennek eredményeképpen egyre nagyobb figyelmet kellene fordítanunk a környezetvédelemre, egyre több fenntartható mezőgazdaságból származó terméknek kellene a polcokra kerülnie, egyre több környezetbarát csomagolást kellene használnunk, illetve ezekkel együtt egyre több erőfeszítést kellene tennünk a véges energiaforrások megújuló energiaforrásokkal való helyettesítésére. A környezeti fenntarthatóság szempontjából nézzük a valóságot az figyelhető meg, hogy hulladékhegyek úsznak az óceánokban, egyre több genetikailag módosított növény kerül az élelmiszerláncba, programozott elavulásról beszélnek a szakértők, illetve, az energiafelhasználás folyamatosan növekszik.

Mindezek miatt tanulmányunkban célul tűztük ki, hogy átfogó képet alkossunk a csomagolásmentességről, annak megítéléséről és jövőbeli lehetőségeiről. Kutatásunkban megvizsgáljuk, hogy az emberek mennyi ismerettel rendelkeznek az újrahasznosíthatóságról, vásárláskor mennyire veszik figyelembe, hogy a megvásárolt árunak milyen anyagból készült a csomagolása, milyen formában és mértékben végzik a hulladékok szelektálását, illetve hogyan látják a csomagolásmentesség jövőbeni lehetőségeit.

Abstract

In recent years, sustainability and education for sustainability have become more and more widespread. Unfortunately, the world faces many challenges in this regard. These include unsustainable consumption and production, climate change and the ever-increasing pollution of the Earth. As a result, we should be paying more and more attention to environmental protection, putting more and more products from sustainable agriculture on the shelves, using more and more environmentally friendly packaging and, along with this, making more and more efforts to replace finite energy sources with renewable energy sources. From an environmental sustainability perspective, the reality is that mountains of waste are floating in the oceans, more and more genetically modified crops are entering the food chain, experts are talking about programmed obsolescence, and energy use is increasing.

For all these reasons, the aim of our study is to provide a comprehensive picture of the packaging-free movement, its perception and future prospects. In our research, we will examine people's knowledge of recyclability, the extent to which they take into account the material used for the packaging of the goods they buy, the form and extent of waste separation and their perception of the future potential of packaging-free packaging.

Kulcsszavak: fenntarthatóság, csomagolásmentesség, környezetvédelem, újrahasznosítás**JEL besorolás:** R10, R11**LCC:** HD72-88

Bevezetés

Az Európai Unió környezetvédelmi előírásai a legszigorúbbak közé tartoznak az egész világon. Az Európai Unió 2020-ra a tagállamaival közösen egyértelmű célokat tűztek ki a környezetvédelmi politika számára, az ezt követő időszakra pedig egy jövőképet vázoltak fel. Céljuk a szabályzással az, hogy az uniós polgárokat megóvják a környezeti terheléstől és az egészségüket veszélyeztető kockázatokról, illetve, hogy környezetbarát, erőforrás-hatékony gazdasággá alakuljon és ezzel is védelmezze az EU természeti tőkéjét.

A környezeti átalakulás, az éghajlatváltozás és a környezet pusztulása veszélyezteti a megélhetést világszerte. Ezen problémák kezelése érdekében az európai zöld megállapodás az EU gazdaságát modern, erőforrás-hatékony és versenyképes gazdasággá szeretné átalakítani. A megállapodás prioritásaiként többek között az alábbiakat tartalmazza:

- tiszta víz, friss levegő és egészséges talaj
- korszerűsített és energiahatékony épületek
- jobb tömegközlekedés
- megfizethető, egészséges élelmiszerek
- javítható, hosszabb élettartamú, újrafeldolgozható és újrahasznosítható termékek (Európai zöld megállapodás, 2019-2024).

Mindezek alapján megfogalmazhatjuk, hogy a környezetvédelem célja, a fenntartható fejlődést figyelembe véve egy olyan környezetbiztonság megteremtése, ami a környezetet megőrzi az utókor számára. Éppen ezért, napjainkban a környezetvédelemnek elsősorban az alábbi kihívásokkal kell szembenéznie:

- vízvédelem
- talajvédelem
- levegőtisztaság védelme
- zaj- és rezgésvédelem
- hulladékgyűjtés (Nagy, Hornyacsek, 2014).

Ha ezeket a tényezőket előtérbe helyezzük, jól látható, hogy a XXI. század meghatározó kihívásai az élelmiszertermelésben, az ivóvízkészletek megóvásában és a biztonságos energiaellátásban lesz keresendő.

Hulladékkezelés és a körforgásos gazdálkodás

A keletkezett hulladékok között a mennyiséget is tekintve kiemelkedő a műanyagok részaránya. Mindezek következtében (mint az egyik legégetőbb hulladékkezelési probléma) az Európai Unió már rendelkezik "műanyagstratégiával", amelynek célja, hogy megváltoztassa a műanyagtermékek tervezésének, gyártásának, felhasználásának és újrahasznosításának módját. Ennek érdekében az EU 2018 januárjában elfogadta az európai műanyagstratégiát, ami az EU körforgásos gazdasági cselekvési tervének részeként a műanyag hulladék csökkentésére irányuló meglévő intézkedésekre épül.

A műanyagstratégia célja a környezet védelme, a tengeri hulladék (óceánjaink és tengereink túlszennyezettek az ember által kidobott hulladékkal, ami a vízi ökoszisztéma pusztulását jelenti) és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, továbbá a műanyagok

fenntarthatóbb és biztonságosabb fogyasztási és gyártási gyakorlatainak támogatása (Biró, 2021, Gregušová-Sleptsova, 2018).

Az Európai Unióban évente megközelítően 225 millió tonna kommunális hulladék keletkezik, ami azt jelenti, hogy egy EU-s állampolgár évente átlagosan 502 kilogramm szemetet termel. Az elmúlt éveket tekintve a növekedés átlagosan elérte az évenkénti 5%-ot, így a felmerülő probléma kézzelfoghatóan adódik mindannyiunk számára (Biró, 2021).

A növekvő műanyag hulladék visszaszorítása érdekében irányelvet hoztak létre az egyszer használatos műanyag termékekről, illetve korlátozták a mikroműanyagok termékekben való felhasználását. Mindezekkel együtt intézkedéseket hoztak létre a biológiailag lebomló és komposztálható műanyagokra vonatkozóan is (Kerényi, 2006).

1. ábra: Körforgásos gazdaság: csökkenteni, felújítani, újrahasznosítani

Forrás:

<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/economy/20151201STO05603/korforgasos-gazdasag-mit-jelent-miert-fontos-es-mi-a-haszna>

Európában évenként megtermelt hulladék arra mutatott rá, hogy szabályzásra van szükség a körforgásos gazdálkodás fejlesztésében is. Ezek a szabályok az egyszeri fogyasztás helyett a termékek élettartamának növelését, a lehető legnagyobb mértékben való meghosszabbítását irányozták elő. Mindezek alapján a körforgásos gazdaságra azért van szükség, mert egyre szűkösebb erőforrások mellett a népesség és vele együtt a nyersanyagok iránti igény folyamatosan növekszik, míg a hulladék feldolgozása, újrahasznosítása ezen növekedéssel nem tart lépést, hiszen több uniós országban is a kommunális hulladék jelentős része még mindig a hulladéklerakókba kerülnek (Nagy, Hornyacsek, 2014).

Fenntartható fejlődés kapcsolatrendszere

A fenntarthatóság fogalma 1987-ben indult útjára, amikor az ENSZ a fenntartható fejlődést – amelyet azóta már fenntarthatóságnak is nevezünk – a következőképpen definiálta: fejlődés, amely „anélkül elégíti ki a jelen szükségleteit, hogy veszélyeztetné a jövő generációk

lehetőségét saját igényeik kielégítésére”. Voltaképpen fenntartható az a fejlődés, amelynek során nem veszünk igénybe minden, korlátozottan hozzáférhető nyersanyagot vagy nem szennyezzük be visszafordíthatatlanul vizeinket. A nemzetközi szakirodalom megállapításai szerint ez egy forradalom, mellyel megpróbáljuk Földünk aggasztó állapotát visszaterelni egy normálisabb helyzetbe, s egyúttal a népességnövekedés megállítására irányuló törekvésekkel újra harmóniába hozni az emberi fajt a természettel (Attenborough-Hughes, 2020).

2. ábra: A fenntarthatóság három alappilére

Forrás: www.vitafutura.hu

A fenntartható fejlődés alapelveit az alábbiak szerint lehet megfogalmazni:

- „amit a környezetbe bocsájunk, az nem haladhatja meg a környezet befogadó képességét
- amit a környezetből kitermelünk, az nem haladhatja meg a környezet újratermelő képességét
- a nem-megújuló erőforrások felhasználása nem haladja meg azt az ütemet, amilyen ütemben helyettesíteni tudjuk őket megújuló erőforrásokkal” (Vas, 2021, 13-14. o.).

A fenntarthatóság fogalomköre nem növekedést, hanem fejlődést jelent. A fenntartható fejlődést úgy is megfogalmazhatnánk, hogy fejlődés a környezet teherbírását nem meghaladó növekedés nélkül. Mindezek alapján a fejlődés minőségbeli javulást jelent, míg a növekedés mennyiségbeli bővülést (Nagy et al., 2011). A Fenntartható Fejlődési Célok 2015. őszén az ENSZ közgyűlésén konszenzussal fogadták el. Így ez lett az ENSZ eddigi egyik legnagyobb vállalkozása. A javaslatcsomag 17 célból és 169 alcélból áll. Ezek között olyanok is megjelennek, mint például az éhezés megszüntetése, a tiszta víz és alapvető köztisztaság, vagy a fellépés az éghajlatváltozás ellen.

A felmerülő kérdések között kiemelkedik a környezet, a gazdaság és a bolygó egészségének válsága, a természeti erőforrások szűkössége, a gazdasági, biztonsági bizonytalanság, a romló egészségi állapot, a szegénység növekedése. Felmerül a kérdés: Mit tehetünk mi, egyének ezekkel a kihívásokkal szemben?

3. ábra: A tizenhét Fenntartható Fejlődési Cél

Forrás: <https://eionet.kormany.hu/a-fenntarthato-fejlodes-fogalma>

Zero Waste, avagy a hulladékmentesség

Ha részletesebben megvizsgáljuk, akkor látható, hogy igazából nem is az számít, hogy ki mennyi szemetet termel, hanem hogy megértsük a vásárlóerőnk természetre gyakorolt hatását. A kirakott szemetünk nem válik levegővé pusztán attól, hogy a kukát kiürítik. A hulladék a szeméttelre kerül, ami tönkreteszi az értékes környezetünket, toxikus részecskéket ereszt a levegőbe és a földbe. Ezenkívül a kidobott termékkel együtt az előállításához használt erőforrásokat is kidobjuk. Ezért válik egyre fontosabbá a hulladékmentesség, illetve a hulladékok újrahasznosításának kérdése. Ez a filozófia egy olyan szokáson alapul, amely által minimalizálni próbáljuk a hulladék keletkezését (Johnson, 2013, Connett, 2013). A hulladékmentesség 5 R alapelvre épül:

- utasítsd vissza (Refuse) azt, amire nincs szükséged, például egy zacskót az élelmiszerboltban vagy egy szívószálat a gyümölcslé mellől
- csökkentsd (Reduce) azt, amire szükséged van, például a ruhatáradban lévő ruhák mennyiségét
- használd újra (Reuse) és javítsd meg azokat a dolgokat, amelyeket egyébként kidobnál
- hasznosítsd újra (Recycle) azt, amit nem lehet visszautasítani, csökkenteni vagy újrafelhasználni
- komposztáld (Rot) a maradékot, mivel a háztartási hulladék akár 30%-a biológiailag lebomló hulladék (Andrea, 2019, Aswani, 2020).

A magánembereken kívül a vállalatoknak és kormányoknak is mindent meg kellene tenniük a körforgásos gazdaság megteremtése érdekében, mert a valóság az, hogy soha nem leszünk

igazán hulladékmentes társadalom, ha az infrastruktúránk nem változik. Szinte lehetetlen teljesen hulladékmentességet létrehozni, ha a saját infrastruktúránk nincs erre kondicionálva. Összeségében az 5 R fontos, viszont nem ez lesz a hulladékprobléma végső és mindenre kiterjedő megoldása, mindazonáltal nagyszerű kiindulópont a tudatosság terjesztéséhez (Palmieri, 2020).

Anyag és módszer

Kutatásunk során elsődleges célunk az volt, hogy felhívjuk a figyelmet a környezetvédelem fontosságára és arra, hogy a világ hulladékkezelésével kapcsolatban jelentős problémákkal küzdünk. A vizsgálattal az alábbiakra kerestük a választ:

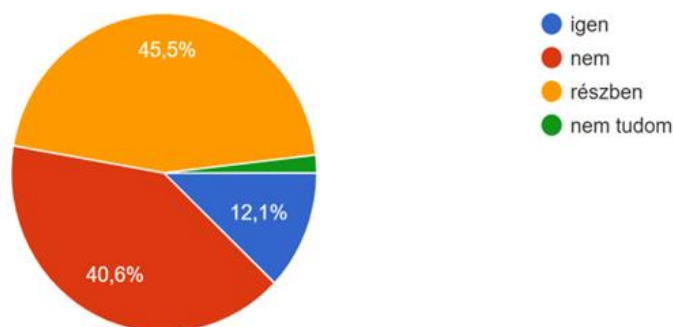
- Az emberek tisztában vannak-e a keletkezett hulladékok újrahasznosítási lehetőségével?
- Milyen általánosan meghatározó hulladékszelektálási módok alakultak ki a lakosság körén belül?
- Van-e összefüggés a lakosság korosztályainak hulladékkezelése, annak megítélése között?
- Van-e összefüggés a jövedelmi helyzet és a csomagolásmentesség megítélése között?

Kutatásunkat online kérdőíves formában végeztük (Earl, 2001). A kérdőívünkben zárt és nyitott kérdéseket is alkalmaztunk, illetve a Likert-skála használata is segítségünkre volt. Az online kérdőívünk kitöltése anonim módon és önkéntes alapon történt. Az adatgyűjtés 2022. szeptember 9. és október 17. között zajlott, mely időszak alatt a szűrések elvégzése után 165 kérdőív elemzését végeztük el. A kitöltők életkor szerinti elemszámait is figyelembe véve az alábbi korcsoportokat különítettük el: 16-20 (Z generáció), 21-35 (Y generáció), 36-50 (X generáció), illetve a 51-69 (baby boomer). Az elemzés során a Microsoft Office Excel programcsomagját használtuk. Kérdőívünk 25 zárt kérdése mellett 3 nyitottat is tartalmazott.

Csomagolásmentesség hajlandósági vizsgálata

Mint ahogy a nemzetközi kutatások is bizonyítják, a háztartásokban kidobott szemét egy része a csomagolásból származó hulladékokból áll. Az élelmiszert és az egyéb árut különböző műanyag dobozokban vásároljuk meg, aminek többségéből hulladék keletkezik. A vizsgálataink válaszadási hajlandóságából is kiderült, hogy a legtöbb embernél előbb vagy utóbb eljön az a pont, amikor megállapítja, hogy szó szerint elborítja a szemét. A vizsgálataink is bizonyították, hogy a kialakulási folyamatnak több lépcsője van. Az első lépés a szelektálás elkezdése. Ez a folyamat már számos esetben figyelmeztet és szembesít mindenkit a hulladék tényleges mennyiségére, azon belül is a csomagolóanyagok részarányára. Véleményünk szerint ez lehet a csomagolásmentesség irányába tett első, de egyben meghatározó lépések egyike.

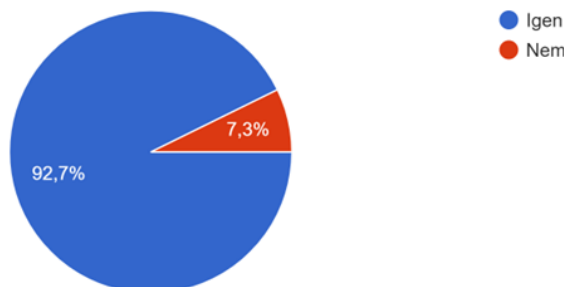
A hulladékok szelektálásával szembesülhetünk azok sokrétűségével, ami az újrahasznosítás kérdését is felveti. Mindezekből kiindulva jól látható, hogy a felhalmozott hulladék jelentős része olyan anyagokból tevődik össze, ami az elmúlt évtizedek innovációjának hatására beépült a mindennapjainkba. Ezek elsősorban olyan műanyagszármazékok, amik többsége megfontolt és szabályozott környezetben újrahasznosítható lehetne. Vizsgálatunkat is egy erre irányuló kérdéssel indítottuk, ami annak ismeretét igyekezett feltárni, hogy a fogyasztók mennyire vannak tudatában az újrahasznosítás lehetőségével (4. ábra).

4. ábra: Ön szerint minden hulladék újrahasznosítható?

Forrás: saját kutatás, 2022.

A kapott eredményekből látható, hogy a válaszadók közel 58%-a szerint a hulladékok teljesen, vagy részben, de újrahasznosíthatóak. A kérdésre kapott válaszok alapján kijelenthető, hogy a válaszadók több mint 85%-a szerint a hulladékok egy részét nem tudjuk újrahasznosítani. Ők jártak a valósághoz legközelebben, hiszen a hulladékok részbeni hasznosítását teszi csak lehetővé a jelenlegi innovációs technológiák szintje, bár a legújabb innovációk a pirolízis technológiájának fejlesztésével új kapukat döngöztetnek a tudományban. A helyes válaszok kiemelt arányából arra lehet következtetni, hogy fogyasztók egyre inkább tudatában vannak a hulladékkezelés fontosságával.

5. ábra: Szelektíven gyűjti a hulladékot otthon?

Forrás: saját kutatás, 2022.

A következő kérdésünk arra irányult, hogy a válaszadók körében mennyire elterjedt az elmúlt évtizedek hulladékkezelésének infrastrukturális fejlesztésére tett lépések. A 5. ábra jól mutatja, hogy a települések hulladékgazdálkodásában szinte mindenhol prioritást élvez a szelektivitás, hiszen az eredményeinkből látható a szelektív hulladékgyűjtés kiemelkedő aránya (92,7%). A válaszadók életkorával való kapcsolatban meglepő volt, hogy a 7,3% nemleges válaszadók közül csupán csak 1 tartozott a 51-69 (baby boomer) korcsoportba, míg az összes többi mind a 21-35 (Y generáció) generáció válaszadói voltak, pedig hipotéziseink szerint inkább a nemleges válaszokat a baby boomer korcsoportba vártuk volna, hiszen napjaink oktatási programjaiban szinte minden korosztálynál előtérbe került már a hulladékkezelés kérdése, lehet ez óvoda, vagy akár egyetem is.

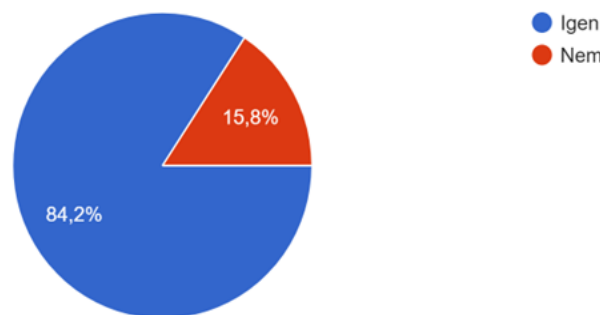
A szelektálásra igennel válaszolókat ezután egy nyílt kérdésben (6. ábra) kérdeztük arról, hogy tapasztalataik alapján melyik típusú hulladékot gyűjtik leginkább szelektíven. A szelektáló válaszadók adatai alapján szinte minden értékes hulladékot válogatva gyűjtenek, de ezek közül kiemelkedő volt a **műanyag** és annak származékjai, illetve a **papír**.

6. ábra: A leggyakrabban gyűjtött hulladékok a válaszadók között

Forrás: saját kutatás, 2022.

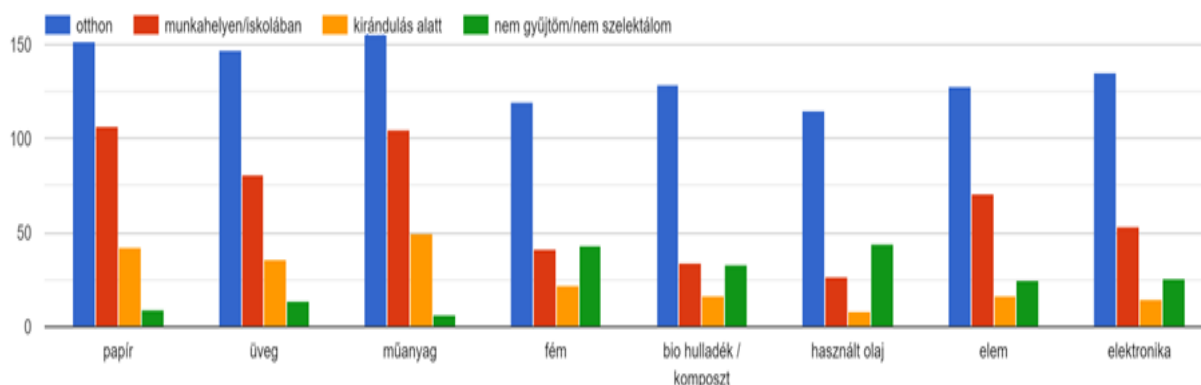
A nemleges válaszok között elsősorban olyan válaszadók voltak, akiknek nincs lehetőségük a szelektív hulladékgyűjtésre, de a válaszaik alapján tudják és ismerik ennek fontosságát. Természetesen a válaszadók között voltak olyanok is, akik a „nincs kedvem”, „kényelmesebb nem szétválogatni” válaszokat adták, de megnyugvás, hogy csak elvétve voltak ilyen irányú válaszok.

7. ábra: Amennyiben Ön nem otthon tartózkodik (legyen az munkahely, iskola, kirándulás) figyel a szelektív hulladékgyűjtésre?

Forrás: saját kutatás, 2022.

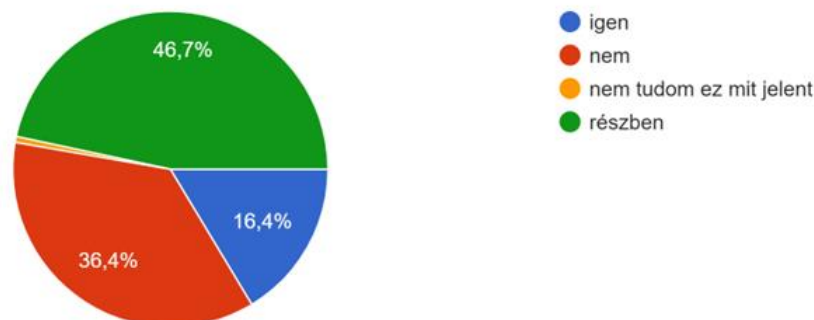
A 7. ábra vizsgálatából látható, hogy a válaszadók több mint 84%-a otthonán kívül is figyel a szelektív hulladékgyűjtésre. A nemleges válaszadónál összevetettük a korcsoportok álláspontját, miszerint a nemleges kitöltő közül a legtöbb (65%) a 21-35 (Y generáció) korcsoportból fordult elő, amit szintén érdekes eredményként regisztrálhattunk, hiszen számos egyéb kérdés esetében ez a korosztály bizonyult a legtudatosabbnak.

8. ábra: Mely hulladékokat gyűjti külön és hol?

Forrás: saját kutatás, 2022.

A 8. ábra eredményeinek vizsgálatában arra kerestük a választ, hogy a válaszadók az adott hulladékokat hol gyűjtik szelektíven. Kutatásunk bizonyítja, hogy a papír és a műanyag gyűjtése a leggyakoribb. Ezen tevékenységünk az adatokból is látható már minden fontosabb helyen (otthon, munkahely, rekreációs tevékenység) végezzük, ami az átfogó kommunikációs és oktatási kampányoknak köszönhető.

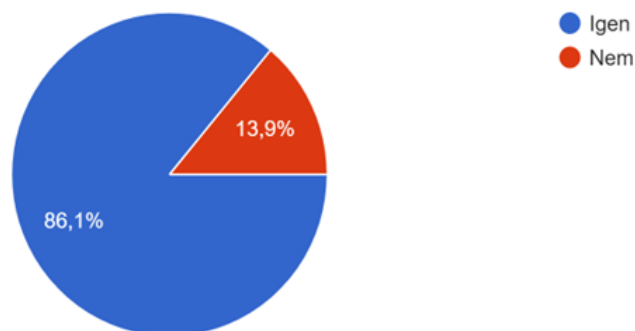
9. ábra: Vásárláskor figyelembe veszi, hogy az adott csomagolás újrahasznosítható-e?

Forrás: saját kutatás, 2022.

Kutatásunk folytatásaként vizsgáltuk a csomagolóanyagokra való figyelem felmérését. Az 9. ábra válaszadói közül 77 kitöltő (47%) részben veszi figyelembe, hogy a megvásárolni kívánt termék csomagolása újrahasznosítható-e, míg 60 válaszadót (36%) ez teljesen figyelmen kívül hagyja ezt vásárláskor. 27 válaszadó (a válaszadók mindössze 16%-a) számára volt fontos a csomagolóanyagok milyensége a kiszerelem újrahasznosíthatósága. Érdekesnek mondható és egyben megnyugtató is az, hogy csupán 1 válaszadó nem tudta, mit is jelent a feltett kérdés.

Napjainkban a csomagolásmentes boltok egyre nagyobb ismeretségnek örvendenek. Céljuk, hogy speciális szolgáltatásukkal olyan termékeket kínáljanak a fogyasztóknak, melyek csomagolás nélkül is forgalomba hozhatóak (pl. drogéria, egyes száraz élelmiszerek). Ezzel a kérdéssel csupán annyit szerettünk volna megtudni, hogy a

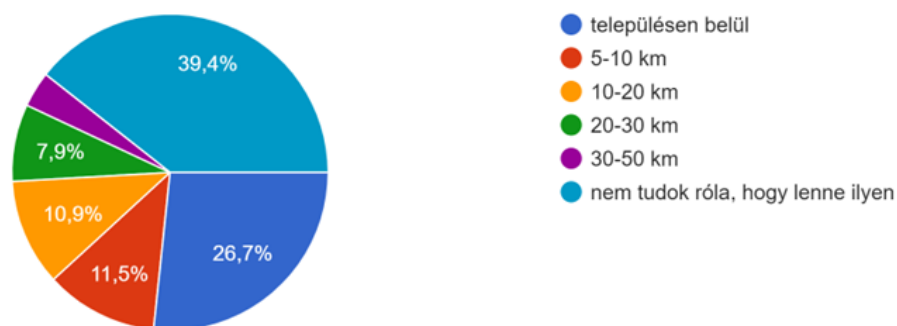
csomagolásmentesség/hulladékmentesség mennyire épült be a köztudatba. A kitöltők 86,1%-a, hallott már ilyen boltokról (10. ábra), amit kiemelkedő eredménynek gondolunk.

10. ábra: Hallott már a csomagolásmentes (kimérős) boltokról?

Forrás: saját kutatás, 2022.

A következő kérdésünk arra irányult, hogy a válaszadók a vásárlás során mit használnak csomagolásként, vagyis miben viszi haza a megvásárolt árut. A válaszok között tudták a jelölni a: otthonról hozott műanyagtáskát; amennyiben nem viszek magammal otthonról semmit, akkor kézben; otthonról hozott papírtáska; kosár; a helyszínen veszek egy zacskót/táskát; illetve egyéb (kifejtve mi) opciókat. Ennél a kérdésnél egyszerre több opciót is megjelölhettek a válaszadók. Opciókra lebontva a legtöbb válasz, (53%) „az otthonról hozott műanyag táskaverzióra jött, míg a legkevesebb (9,6%) „a helyszínen veszek egy zacskót/táskát“ lehetőségre. Jellemző válasz volt az otthoni kosár is, ami a vásárlási tudatosság fejlődését mutatja.

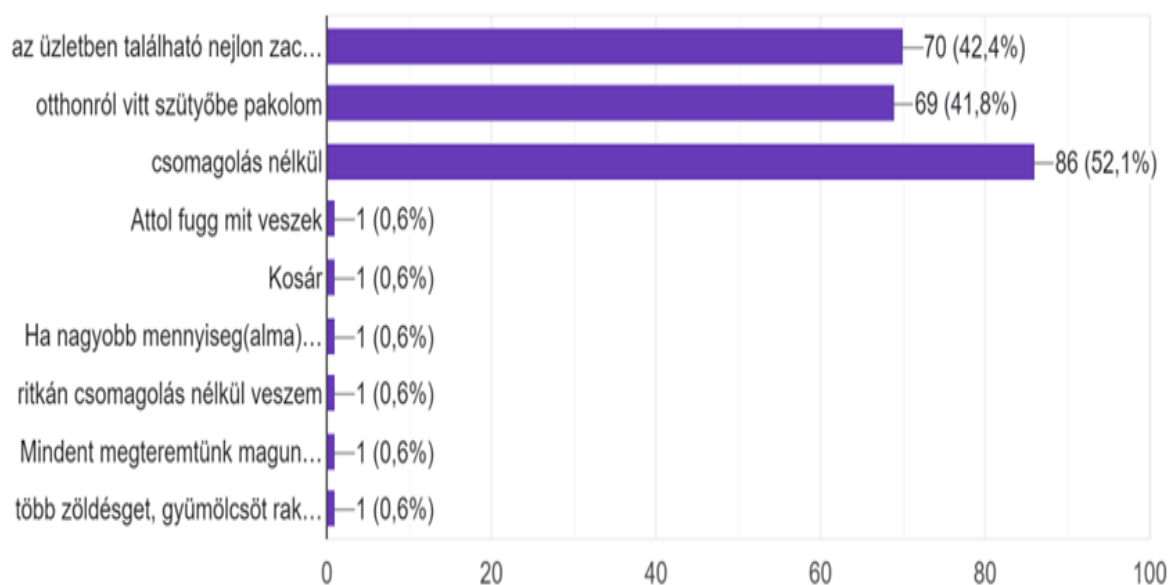
11. ábra: A lakóhelyéhez mennyire közel található kimérős (tisztítószer, drogéria) bolt?

Forrás: saját kutatás, 2022.

Ennél a kérdésnél (11. ábra) kíváncsiak voltunk a kapott válaszokra, hiszen hipotézisünk szerint a köztudatban nincs elterjedve az ilyenfajta vásárlási mód. Sajnos beigazolódott hipotézisünk, miszerint a válaszadók több mint a negyede nem is tud ilyen boltok létezéséről, pedig 2022-re már elterjedtek ezen kereskedelmi lehetőségek. A megkérdezettek közel 40%-a jelölte azt, hogy az ő településén belül található ilyen bolt, míg a válaszokból az is látható, hogy rövidebben, hosszabban is utazni kell, ha ilyen boltban szeretnének vásárolni.

A kérdéssorunk 14. kérdése arra irányult, hogy a válaszadó mekkora távolságot lenne hajlandó megtenni azért, hogy csomagolásmentesen tudjon vásárolni. 6 választási lehetőséget adtunk meg: 0-5 km, 5-15 km, 15-30 km, 30-50 km, illetve az egyéb válasz. A válaszadók 49%-a maximum 5 kilométert hajlandó utazni, míg közel 32%-uk, már hajlandó lenne akár 5-15 km-t is. Mindezen válaszok is jól mutatják, hogy a válaszadók többsége elsősorban településen belül vásárolna csomagolásmentesen. A kapott válaszok azt is mutatják, hogy ez végezt kevesen tennének meg jelentősebb utat.

Kérdőívünk 15. kérdése arra irányult, hogy a válaszadó rendelkezik-e saját vásárlásra szánt, többször használatos táskákkal, ami szintén a vásárlási tudatosságot jellemezheti. A válaszadók közül 92,1% válaszolt igennel, míg nemmel csupán 7%, amit szintén kiváló eredménynek tekinthetünk az ilyen irányú boltok hatására való tekintettel.

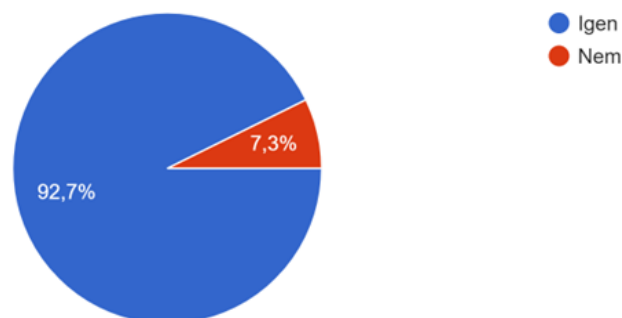

12. ábra: Amennyiben zöldséget/gyümölcsöt vásárol, azt miben viszi haza?

Forrás: saját kutatás, 2022.

A következő kérdésünk (12. ábra) szintén zárt kérdés volt. A kérdésünk arra irányult, hogy a fogyasztó a megvásárolni kívánt árucikket (zöldségre és gyümölcsre hivatkozva) miben viszi haza. Az előre magadott válaszok között a csomagolás nélkül, otthonról vitt táskába pakolom, az üzletben található nejlon zacskóba teszem, és a kifejtős egyéb opciók sorakoztak. A legtöbb válasz a csomagolás nélküli opcióra érkezett (52%). Ellenben a válaszadók 42%-a még mindig a boltban lévő nejlon zacskóra szavazott. Mindezek is azt mutatták, hogy a szemléletváltozásban nagy szerep hárulhat a boltokra, hiszen a lebomló csomagolóanyagok választási lehetősége elsősorban (egyelőre még) rajtuk múlik.

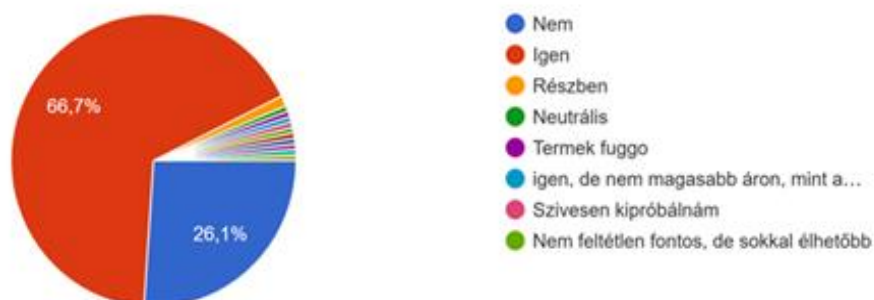
Mindezek után fontosnak tartottuk megvizsgálni, hogy a válaszadók szívesen vásárolnának-e kimérten (13. ábra). A kapott eredményekből megállapítható, hogy a válaszadók 92,7%-a szívesen vásárolna kimérten, amit kiemelkedően magas adatnak tekintünk. Megítélésünk szerint ezen adatra alapozva lehet és kell is a csomagolásmentesség kérdését napirenden tartani. A korosztályi keresztvizsgálat alapján megállapítható, hogy a 21-35 (Y generáció) korcsoport kitöltői közül kaptuk a legtöbb igen válasz, ami az oktatási programok hatásosságát is mutatja.

13. ábra: Ön szívesen vásárolna kimérten?

Forrás: saját kutatás, 2022.

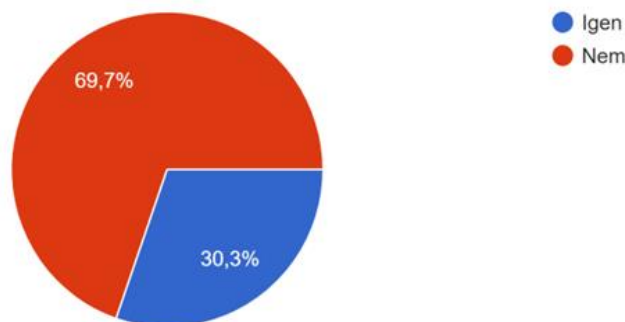
A kérdőívünk következő kérdésének eredményeit vizsgálva (14. ábra) megállapíthatjuk, hogy a válaszadók 67%-a számára fontos a kimérős alternatíva. Ezen adatok az előző kérdés eredményeit is megerősítik, hiszen a beérkezett válaszokat összevonva a következők összefüggés rajzolódott ki: szívesen kipróbálnám ezt a lehetőséget, amennyiben több helyi lehetőség lenne rá, de nem szabad szem előtt téveszteni, hogy ez a választási alternatíva termék és árfüggő.

14. ábra: Az Ön számára fontos a kimérős alternatíva?

Forrás: saját kutatás, 2022.

Mint ahogy az előbbi kérdésre adott válaszok esetében is előtérbe került az árfüggőség, így fontosnak tartottunk rákérdezni ennek összefüggéseire. A 15. ábrán megfigyelhető, hogy a válaszadók közel 70%-a nem lenne hajlandó többet költeni azért, hogy ugyan azt az árut csomagolás nélkül vegye meg. Az igennel válaszolók 30%-os korcsoportja kifejezetten a 21-35 (Y generáció) volt. Ezen eredményt ismét a környezeti érzékenységben élenjáró Y generáció adatai tették igazán értékesnek, hiszen a jövedelmi viszonytal kapcsolatos keresztvizsgálatból az derült ki, hogy az érintett korosztály jövedelmi helyzete átlagosnak mondható, tehát elsősorban nem ez a tényező motiválta a válaszadást.

15. ábra: Ön hajlandó (lenne) többet költeni ugyanazért az áruért, ha cserébe csomagolás nélkül vásárolhatná meg?

Forrás: saját kutatás, 2022.

A kérdéssorunk végül a demográfiai kérdések kutatásával zárult. A válaszadók 80,6%-a nő volt, ami a nemek közötti környezeti érzékenység nemzetközi trendjeit is jól reprezentálja. A legtöbb kitöltő (közel 59%) az Y generációba (21-35 év) tartozott, míg a kitöltők legmagasabb iskolai végzettségét vizsgálva a legtöbben (több mint 45%) főiskolai/egyetemi diplomával rendelkeztek. A válaszadók foglalkozását vizsgálva 44,2%-os adat érkezett az alkalmazott (vezető vagy beosztott) lehetőségre, 33% kitöltő még tanuló, 9% válaszadó vállalkozó, 4% anyasági szabadságon lévő nő, 3% nyugdíjas és 2% munkanélküli volt. A kérdőívünk utolsó kérdése a válaszadók jövedelmi szintjére irányult. A kitöltők közül 61% rendelkezett átlagos fizetéssel, 22% átlag alattival, míg 14,5% átlag feletti összeget jelölt meg keresetének. Csupán a válaszadók 3%-ának keresete volt kiemelkedően magasabb mint az átlag.

Összefoglalás

Összességében a hulladékmentesség egy magától értetődő megoldás a környezettudatos emberek számára. Ez az életvitel alapvető előnyököt kínál a környezet számára, ugyanis csökkenti a szennyezést és ösztönöz annak megőrzésre. Sokan élnek abban a tudatban, hogy csomagolásmentesen vásárolni drágább, miközben ez általában nem igaz. A felgyorsult világunkban mindannyian időt akarunk megtakarítani (beleértve a környezetet is), ezért elhisszük a marketingkampányokban ígért időmegtakarítási trükköket, pedig a változásért tennünk kell.

Kutatásunkban igyekeztünk olyan összefüggéseket keresni, amik bemutatják a csomagolásmentesség jövőjét, lehetőségeit és fejlődési pályáját. Szerettük volna a kapott adatokból hasznos összefüggéseket megállapítani, melyek a csomagolásmentes árukereskedelmen belül, a vásárlók hajlandóságáról, a kimért vásárlás felé vezető útról mutatnak be összefüggéseket. Mindezek alapján az alábbi eredményeket és megállapításokat fogalmaztuk meg:

- Az válaszadók jelentős része abban a tudatban él, hogy minden hulladék legalább részben újrahasznosítható, miközben ez nincs így, hiszen ha csak a műanyagok újrahasználhatóságát nézzük, akkor az emberiség nagy része helytelenül szelektál, pedig a műanyag termékek alján mindig találunk egy jelzést arról, hogy milyen típusú az adott termék. A vásárlók többsége a vásárlás során részben, de inkább nem veszi figyelembe a csomagolás újrahasználhatóság.

- A feltételezésünkkel ellentétben az emberek nem csak a műanyagot és a papírt szelektálják, hanem magas arányban végzik a komposzt és üveg szelektálását is.
- Pozitívumnak mondhatjuk, hogy a kitöltők ismeretei a kimérős/csomagolásmentes vásárlásról kiemelkedő, ugyanis a kitöltők 70%-a nemcsak hallott a hulladékmentes vásárlásról, hanem tenni is képes érte, korcsoporttól és keresettől függetlenül.

Kutatásunk eredményei alapján megállapíthatjuk, hogy van jövője a hulladékmentességnek a kereskedelemben. A hulladékmentes, „zero waste“ életmódot nem könnyű egyik napról a másikra elsajátítani, de tenni akarással, lépésről-lépésre előre átgondolt, megtervezett tevékenységekkel egyre jobban és gyorsabban haladhatunk kitűzött célunk felé.

Felhasznált irodalom

- 1) Andrea (2019): Čo je to zero-waste a prečo byť zero-waste?, [online], ekoprincezna, 2019, [cit. 2022-10-19] Hozzáférhető az interneten: <https://ekoprincezna.sk/zero-waste-zivot/co-je-to-zero-waste-a-preco-byt-zero-waste/>
- 2) Aswani, J. (2020): The 5R's: Reduce, Reuse, Recycle, Refuse, Rethink, first printing, Independently Published, 2020, ISBN 979-8694839563
- 3) Attenborough, D., Hughes, J. (2020): Egy élet a bolygónkon - A szemtanú vallomása - és látomás a Föld jövőjéről, 1. kiadás, Budapest, Park Könyvkiadó, 2020, ISBN: 978-963-355-700-6
- 4) Biró, A., (2021): Ez az igazi szemét-botrány: döbbenetes, mennyi mindent dobnak ki a magyarok, [online], 2021, [cit. 2022-10-11], Hozzáférhető az interneten: <https://www.penzcentrum.hu/otthon/20210216/ez-az-igazi-szemet-botran-y-dobbenetes-mennyi-mindent-dobnak-ki-a-magyarok-1110968#>
- 5) Connett, P. (2013): The Zero Waste Solution: Untrashing the Planet One Community at a Time, first printing, USA, Chelsea Green Publishing, p. 182 - 183, 2013, ISBN 978-1603584890
- 6) Earl, B. (2001): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata (The Practice of Social Research), Hatodik, átdolgozott kiadás, Budapest, Balassi Kiadó, 2001, 273-277. o., ISBN 963 506 563 9
- 7) Európai zöld megállapodás, 2019-2024, [cit. 2022-10-06], Hozzáférhető az interneten: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hu
- 8) Gregušová, A., Sleptsova N. (2018): Gréta, 1. kiadás, Csirimojó Kiadó, 2018, ISBN: 978-615-81067-0-2
- 9) Johnson, B. (2018): Zero Waste otthon (avagy) Kevesebb hulladék, egyszerűbb élet, Tericum Kiadó, 2018, 25-26 o., ISBN 978 963 438 035 1
- 10) Kerényi, A. (2006): Általános környezetvédelem - Globális gondok, lehetséges megoldások, Szeged, Mozaik Oktatási Stúdió, 2006, 47. o., ISBN 9789636971885
- 11) Nagy, G., Kovács, B., Buruzs, A., Torma, A., Vagdalt, L., Horváth, L. (2022): Hulladékgazdálkodás, [online], 2011, Pannon Egyetem Környezetmérnöki Intézet [cit. 2022-10-11], Hozzáférhető az interneten: https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/8583/0021_Hulladeggazdalkodas.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 12) Nagy, S., Hornyacsek, J. (2014): Környezetvédelmi kockázatok és a lakosságvédelem összefüggései, Bolyai szemle (folyóirat), ISSN 1416-1443, 2014/1 112., 117. o. Hozzáférhető az interneten: <http://docplayer.hu/3156105-X-xiii-ev-folyam-2014-1-szam-bolyai-szemle-a-nemzeti-kozszo-lgalati-egyetem-katonai-muszaki-tudomanyagi-folyoirata.html>

- 13) Palmieri, A. (2020): The 5 R's of Zero Waste, [online], Greenify Me, 2020, [cit. 2022-10-19] Hozzáférhető az interneten: <https://www.greenify-me.com/2020/10/the-5-rs-of-zero-waste.html>
- 14) Vas, S. (2021): Fenntarthatóságra nevelés célja, feladatai, módszerei, (diplomamunka), Komárno, Selye János Egyetem, 2021, 13-14. o.
- 15) VitaFutura, Mit jelent a fenntarthatóság? (Fenntarthatóság I.), [online], 2015, [cit. 2022-10-11], Hozzáférhető az interneten: <https://vitafutura.hu/mit-jelent-a-fenntarthatosag/>
- 16) <https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/economy/20151201STO05603/korforgasos-gazdasag-mit-jelent-miert-fontos-es-mi-a-haszna>
- 17) <https://eionet.kormany.hu/a-fenntarthato-fejlodes-fogalma>

A műre a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: [CC-BY-NC-ND-4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

